

TEXNOLOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH KO'NIKMALARINING TARKIBIY TUZILMASI

Haydayqulov Otabek To'ramurotovich – Surxondaryo viloyati Sherobod tumanidagi 55 – son umumta'lim maktabi o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

Annotatsiya

Mazkur maqolada texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarining tarkibiy tuzilmasi nazariy va amaliy jihatdan tahlil etilgan. Kompetensiyaviy yondashuv asosida ushbu ko'nikmalar kognitiv, operatsion, motivatsion va reflektiv komponentlar kesimida yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish jarayonida talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari ochib berilgan. Tadqiqot natijalari texnologik ta'limda integrativ va tizimli yondashuvning ustuvorligini asoslaydi.

Kalit so'zlar: texnologik ta'lim, zamonaviy texnologiyalar, kompetensiya, ko'nikma, tarkibiy tuzilma, raqamli kompetensiya.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi sharoitida texnologik ta'lim yo'nalishi talabalari oldiga qo'yilayotgan talablar sezilarli darajada ortib bormoqda. Xususan, ularning zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lishi muhim kasbiy mezonlardan biri sifatida qaralmoqda.

Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, kompetensiya — bu shaxsning muayyan faoliyatni samarali amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlar majmuasidir[1]. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini tarkibiy jihatdan tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarining mohiyati

Texnologik ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalari talabaning raqamli muhitda samarali faoliyat yurita olish qobiliyatini ifodalaydi. Bu ko'nikmalar quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- axborotni izlash va qayta ishlash;
- raqamli vositalardan foydalanish;
- texnologik jarayonlarni boshqarish;
- innovatsion fikrlashni amalga oshirish.

UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiya modeli ham raqamli kompetensiyalarni zamonaviy ta'limning asosiy tarkibiy qismi sifatida e'tirof etadi[2].

Ko'nikmalar tarkibiy tuzilmasining nazariy asoslari

Ko'nikmalarni tarkibiy jihatdan tahlil qilishda tizimli va kompetensiyaviy yondashuvlar muhim ahamiyatga ega.

Lev Vygotsky nazariyasiga ko'ra, bilim va ko'nikmalar ijtimoiy muhit va faoliyat jarayonida shakllanadi[3].

Shuningdek, Aleksei Leontiev faoliyat nazariyasida har qanday ko'nikma faoliyatning tarkibiy elementi sifatida qaraladi[4].

Bu yondashuvlar zamonaviy texnologik ko'nikmalarni kompleks tizim sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarining tarkibiy komponentlari

1. Kognitiv komponent

- Mazkur komponent talabning zamonaviy texnologiyalar: AKT asoslari, dasturiy vositalar imkoniyatlari, texnologik jarayonlar mohiyati haqidagi nazariy bilimlarini o'z ichiga oladi. Jean Piaget fikricha, bilimlar shaxsning bilish faoliyati orqali shakllanadi va rivojlanadi[5].

2. Operatsion (amaliy) komponent

Bu komponent texnologiyalarni amaliy faoliyatda kompyuter va dasturlar bilan ishlash, texnologik uskunalarni boshqarish, loyihalar yaratish qo'llash ko'nikmalarini ifodalaydi. David Kolb tajribaviy o'rganish nazariyasida bilimlar amaliy faoliyat orqali mustahkamlanishini ta'kidlaydi[6].

3. Motivatsion komponent

Talabning texnologiyalarga bo'lgan qiziqishi va ichki ehtiyojlari ushbu komponentni tashkil etadi:

- kasbiy qiziqish;
- innovatsiyalarga ochiqlik;
- o'zini rivojlantirishga intilish kabilar. Abraham Maslow nazariyasiga ko'ra, motivatsiya shaxs faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi kuchidir[7].

4. Refleksiv komponent

Bu komponent talabning o'z faoliyatini baholash va takomillashtirish qobiliyatini, ya'ni o'z-o'zini tahlil qilish, xatolar ustida ishlash, natijalarni baholashni o'z ichiga oladi. Donald Schön refleksiv amaliyot nazariyasida professional rivojlanishda o'z faoliyatini tahlil qilish muhimligini asoslaydi [8].

5. Kommunikativ komponent

Zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash jarayonida samarali muloqot va hamkorlik(onlayn hamkorlik, axborot almashinuvi, jamoaviy loyiha faoliyati) ham muhim hisoblanadi. George Siemens konnektivizm nazariyasida bilimlar tarmoqlar orqali shakllanishi ta'kidlanadi [9].

Tarkibiy tuzilmaning o'zaro integratsiyasi

Yuqoridagi komponentlar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, yagona tizimni tashkil etadi. Ularning uyg'unligi talabning to'laqonli texnologik kompetensiyasini shakllantiradi. Tizimli yondashuvga ko'ra:

- kognitiv komponent bilim asosini yaratadi;
- operatsion komponent uni amaliyotga tatbiq etadi;
- motivatsion komponent faoliyatni rag'batlantiradi;
- reflektiv komponent rivojlanishni ta'minlaydi;
- kommunikativ komponent esa hamkorlikni mustahkamlaydi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalari murakkab, ko'p komponentli tizim sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu ko'nikmalarni samarali shakllantirish uchun pedagogik jarayonda tizimli, kompetensiyaviy va integrativ yondashuvlarni uyg'unlashtirish zarur.

Shu asosda ta'lim jarayonini tashkil etish talabalarining kasbiy tayyorgarligini oshirish va ularni zamonaviy mehnat bozoriga moslashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari. – Toshkent: Fan, 2010.
2. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. – Paris, 2018.
3. Vygotsky, L.S. Mind in Society. – Harvard University Press, 1978.
4. Leontiev, A.N. Activity, Consciousness, Personality. – Moscow, 1975.
5. Piaget, J. The Psychology of Intelligence. – Routledge, 1950.
6. Kolb, D. Experiential Learning. – Prentice Hall, 1984.
7. Maslow, A. Motivation and Personality. – Harper & Row, 1954.
8. Schön, D. The Reflective Practitioner. – Basic Books, 1983.
9. Siemens, G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. – 2005.